

Nekrologi

PROF. DR JULIAN HOCHFELD (1911—1966)

W dniu 21 lipca 1966 r. zmarł w Paryżu w wieku lat 55 prof. dr Julian Hochfeld, uczoney, działacz ruchu robotniczego, członek Instytutu Zachodniego.

Julian Hochfeld urodził się w Rzeszowie 16 sierpnia 1911 r. Studia odbył na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie i w *École des Sciences Politiques* w Paryżu. Już w najmłodszych latach związał się z ideą socjalizmu, działając w okresie międzywojennym wśród lewicowej młodzieży socjalistycznej w Organizacji Młodzieżowej TUR i Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej. Od 1930 r. należał do Polskiej Partii Socjalistycznej, w latach 1936—37 był jednym z redaktorów „Dziennika Popularnego”. Ideowym założeniem lewicy rewolucyjnej poświęcał artykuły, jakie drukował na łamach „Dziennika Popularnego” i „Płomieni”.

W czasie II wojny światowej Julian Hochfeld przebywał na emigracji. Po zwolnieniu rzucił się w wir pracy politycznej; należał do czołowych działaczy i ideologów odrodzonej PPS i reprezentował nurt jednolitifrontowy. Do 1948 r. był członkiem CKW PPS. Ogłosił drukiem kilka prac formułujących podstawy działalności PPS w Polsce Ludowej, zwłaszcza książkę *My socjaliści*, W-wa 1946 oraz broszurę *O ideowe oblicze naszej partii*, W-wa 1947. Równocześnie pracował na polu dziennikarstwa i publicystyki, piastując funkcje naczelnego redaktora „Przeglądu Socjalistycznego” i „Robotnika” (1946—1947). Od Kongresu Zjednoczeniowego obu partii robotniczych w 1948 r. znajdował się w szeregach PZPR. Posłował na Sejm w ciągu kilku kadencji (1947—1961). Był współtwórcą Małej Konstytucji z 1947 r. Pracę partyjną i polityczną Julian Hochfeld łączył przez czas dłuższy z działalnością naukową, której w ostatnich latach przed śmiercią poświęcił się niemal całkowicie i którą traktował jako przedłużenie swej działalności społecznej w służbie socjalizmu. Od 1948 r. pełnił funkcję profesora Szkoły Głównej Handlowej, w latach 1949—1951 — Szkoły Głównej Planowania i Statystyki, następnie Uniwersytetu Warszawskiego. W latach 1957—1959 był dyrektorem Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, a od 1962 r. wicedyrektorem Departamentu Nauk Społecznych UNESCO w Paryżu. Na polu nauki Julian Hochfeld dał się poznać jako wybitny badacz, pedagog, organizator. W sferze Jego zainteresowań badawczych znajdowały się zagadnienia z dziejów myśli społecznej, teorii socjologii i socjologii stosunków politycznych. Pierwszej dziedzinie poświęcił szereg cennych studiów, pracując nad przyswojeniem — i jednocześnie krytyczną, marksistowską interpretacją — dorobku myślicieli polskich i obcych: Kelles-Krauzy, Mably'ego, Fouriera, Owena. Szereg teoretycznych rozpraw na temat materializmu historycznego i socjologii wydrukował w „Studiach Filozoficznych”, „Studiach Socjologicznych”, „Kulturze i Społeczeństwie” i „Argumentach”, publikując je następnie w zbiorze pod ogólnym tytułem *Studia o marksowskiej teorii społeczeństwa*, W-wa 1963 (weszły do niego następujące rozprawy: *Materializm historyczny a socjologia; Socjologia a ideologia; Marksowska ogólna teoria klas społecznych; Dwa modele humanizacji pracy*). Studia te — podobnie jak postawę i drogę życiową Autora — przenika swoista pasja, o której na pierwszej stronie przedmowy J. Hochfeld pisze:

„Okazuje się... że działalność naukową i prawdę naukową, a zwłaszcza swoisty dla marksizmu typ naukowych dociekań, założeń i interpretacji, można ukochać dla jakoś z nimi związanych społecznych dążeń, społeczno-moralnych celów”.

Ogromne zasługi J. Hochfeld położył w dziedzinie krzewienia i rozwoju socjologii stosunków politycznych w Polsce. Kierował Katedrą Socjologii Stosunków Politycznych na UW, przy której skupił liczne grono zdolnych młodych uczniów, naukowców. Działalność Jego przyczyniła się do wzrostu marksistowskiej kadry socjologicznej. Z inspiracji prof. Hochfelda podjęto prace badawcze dotyczące stosunków politycznych w Polsce, Anglii, Francji, Niemczech. Pod Jego naczelną redakcją ukazywały się od 1958 r. „Studia Socjologiczno-Polityczne”, pismo na wysokim poziomie naukowym, odślaniające olbrzymie możliwości metodologiczne i badawcze dyscypliny, której Hochfeld poświęcił tak wiele swych zamiłowań badawczych i dydaktycznych. Główną pracą z tego zakresu była rozprawa opublikowana w 1958 r. pt. *Marksizm a socjologia stosunków politycznych*.

Julian Hochfeld posiadał wysokie odznaczenia państwowe: Krzyż Komandorski i Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski oraz Medal X-lecia Polski Ludowej.

Pogrzeb odbył się 26 lipca 1966 r. w Warszawie na Cmentarzu Powązkowskim, w Alei Zasłużonych. Nad grobem żegnali Zmarłego członkowie Biura Politycznego PZPR z premierem J. Cyrankiewiczem, działacze partyjni i państwowi, pracownicy naukowi, młodzież, przyjaciele. Przemówienia żałobne wygłosili: członek Biura Politycznego PZPR — Zenon Kliszko, minister Szkolnictwa Wyższego — prof. Henryk Jabłoński, w imieniu grona przyjaciół i towarzyszy walki i pracy — Stefan Arski.

W Julianie Hochfeldzie nauka polska straciła wybitnego badacza, który odszedł w pełni sił twórczych, w najlepszym okresie pracy naukowej, uczonego, który swą pasją społeczną, wysokimi przymiotami charakteru, bezpośredniością i uczynnością zaskarbił sobie powszechne przywiązanie i głęboki szacunek.

Andrzej Kwilecki

WŁADYSŁAW KOWALENKO (1884—1966)

15 VI 1966 r. po długiej i ciężkiej chorobie zmarł prof. dr Władysław Kowalenko, znakomity uczonec a zarazem jeden z organizatorów polskiego szkolnictwa wyższego w czasie i po II wojnie światowej. Odszedł człowiek, którego upór i bezkompromisowość w dążeniu do wytkniętego celu mogą być przykładem dla wszystkich.

Prof. dr Władysław Kowalenko urodził się 3 IX 1884 r. w Mińsku. Jego drogę życiową przecięły trzy wojny: rosyjsko-japońska oraz pierwsza i druga wojna światowa. Głęboki patriotyzm i temperament kazały mu stawać zawsze tam, gdzie wydawały się zagrożone żywotne interesy narodu polskiego. Prowadzona od wczesnej młodości w takim duchu działalność spowodowała, że Profesor wydalony przez władze carskie z wilczym biletem z gimnazjum w Wilnie maturę uzyskał jako ekstern w 1908 r. To samo też zdecydowało o fakcie, iż studia rozpoczęte przed I wojną światową w Petersburgu ukończył dopiero w latach 1921—1925 na Uniwersytecie Poznańskim. Specjalizując się pod kierunkiem prof. dra Kazimierza Tymienieckiego w zakresie historii średniowiecznej Profesor w 1925 r. obronił